

Bidden

1.

Leer vragen, smeken, aandringen, bonken op luiken. Leer bidden. Verlang. Wees niet mat, gelaten, vaag, wees heftig, bewogen, waakzaam, ontroerbaar. Verlang hartstochtelijk naar de werking van de heilige geest: dat de Naam van God, die bevrijding en liefde betekent, werkelijkheid zal worden in mensen.

Leer stil zijn en leer niets doen en leer wachten.

*'t Geheim der sterken school altijd dáárin
dat zij zich instelden op lange drachten.*

Regels van Henriëtte Roland Holst. Met *"niets doen"* bedoelt ze: toom je *"dadendrang"* in, die vaak uit blinde ijver, onwijze beste bedoelingen en prestatiezucht bestaat; leer niet in te grijpen, niets af te dwingen, niets te forceren; leer mensen vergeven dat ze grof en zelfzuchtig zijn; leer wachten, soms is iemand plotseling niet zelfzuchtig, maar wijd en lief. En leef zo, dat iemand 's nachts op je deuren en luiken durft te bonken.

Bidden is je instellen op lange drachten: het lange dragen van het visioen, èn van de mislukking, de schande, de schuldenlast die weegt en weegt, de zonde die méégedragen, wéggedragen moet worden, weggeleefd.

2.

De aarde zal in het jaar 2115 in botsing komen met een gigantische asteroïde. Aldus een Russische geleerde, op zaterdag 15 augustus 1987. Britse astronomen hebben de baan berekend die een vier jaar tevoren ontdekte asteroïde zal afleggen. Volgens die berekeningen kruisen de banen van de aarde en deze asteroïde elkaar in 2115. *'Als de banen correct zijn berekend, heeft de mensheid twee alternatieven om zich te redden,'* meent de Russische geleerde: *'We moeten de baan van de asteroïde veranderen of haar in de ruimte opblazen.'*

Stel dat het waar is – zouden we dan de jaren die ons nog resten, niet met man en macht moeten bidden, bidden tegen de sterren op, dat God deze botsing verhoede? Hij zou dat kunnen, volgens sommigen; maar misschien heeft hij genoeg van de aarde, of heeft hij het in den beginne zo bestierd dat in het jaar 2115... enzovoort. De gedachte dat er *zo'n* god bestaat, *zo'n* ingrijper, trekt me niet. Toch is die gedachte ook in de Nederlanden eeuwenlang gekoesterd en nauwelijks tegengesproken. De gedachte dat we dat ding in de ruimte zouden opblazen of van baan doen veranderen, trekt me wel.

3.

Degene die in het bijbelse geloofsverhaal 'God' genoemd wordt, is geen ingrijper – het kost enige jaren van je leven om dat te gaan inzien. Door volhardende studie en overweging van de Schrift (*'vasten en bidden'*) is het mogelijk tot het besef te komen dat de God van Mozes en van Jezus een ander is dan de god van de filosofen, en niet het Opperwezen dat in volksvroomheid van heidensen huize als een almachtige bestierder wordt gevreesd en gehuldigd.

De bijbel spreekt over een Bevrijder-Schepper-God die deze aarde aan de mensen en de mensen aan elkaar heeft gegeven; die dus niet ingrijpt, geen rampen verzendt of verhindert, en hier op aarde mensen niet helpt, troost, begeestert, begenadigt, buiten mensen om.

Er is in mensen *'iets als een stem'*, *'iemand als een stem'* die zegt: *'Wees vrij, bevrijd elkaar, maak niet dood, doe leven.'* Wie dat hoort in zichzelf, en de wil bespeurt en soms zelfs de kracht om zo te leven, hoort de stem van die Bevrijder-Schepper-God. Het is zijn stem die in je spreekt; het is zijn woord waarmee alles begonnen is, dat je herkent in jezelf, het is zo diep in je als je levensadem. Het is je ingeschapen, noem het je geweten.

En het is dát woord, hetzelfde, dat de ziel en de levensadem is van het bijbelse geloofsverhaal, de Thora van Mozes en Jezus. In dat boek spreekt de stem die ook in jouw geweten spreekt. En wat je ogen daar kunnen lezen, dat spreekt die stem in jou, in je hart, daar waar je aanvoelt en kiest, en wéét wat je verstand misschien nog niet weet. Ze kloppen met elkaar, jouw hart en dat boek. Bidden is: bij het licht van de Thora afdalen in jezelf, tot waar je hart is, tot waar je de stem van je geweten hoort.

4.

De Thora is het visioen van schepping en bevrijding: deze aarde een bewoonbare plaats, een structuur van gerechtigheid, een klimaat van liefde. Bidden is: dat visioen voor ogen krijgen, en je doen en laten en je drijfveren en hartsverlangens toetsen aan dat visioen.

In het bijbelse geloofsverhaal, dat vele en veelsoortige documenten omvat, is een bundel gebedsteksten opgenomen, het boek der psalmen. De eerste psalm begint, in mijn vrije vertaling als volgt:

Goed is
dat je niet doet wat slecht is
niet achter oplichters aan loopt
niet met Ploert en Schender heult
niet je schouders ophaalt
*'ploert en schender, ach
zo is de wereld'*.

Goed is dat je goede woorden
overweegt en wil:
heb je naaste lief die is als jij

de vluchteling, de arme, doe hen recht.
Prent ze in het hart van je verstand,
die woorden
zeg ze voor je uit

Bidden is: je zinnen zetten op Gods Thora, je bezinnen op die levensleer. Je zou ook kunnen vertalen *'de woorden proeven'*, smaken, ze zó tot je nemen dat ze je gaan voeden; drinken met kleine teugen van water dat dorstig maakt.

'Proeven' roept het woord *'prevelen'* op: steeds maar weer de woorden zeggen, ze vormen met je lippen. Zacht zingen, om ze door en door te leren kennen. Alle verwijzingen van het woord over de liefde leren aanvoelen, alle praktische consequenties van dat woord leren overzien. Alle nuances beluisteren, beschouwen, wikken, wegen, ondervragen, doorgronden. En wel *'nacht en dag'*, als het zwart is, als het licht is, als het leven zwaar valt en als het vanzelf gaat. Je moet je er nooit van verwijderen, blijf op de weg van die woorden, blijf bij je bevrijder, waak en bid.

5.

Waken en bidden: je krachten verzamelen, je hart en verstand reorganiseren, je ogen steeds opnieuw instellen op het enig noodzakelijke dat alleréerst gezocht moet worden, *'het koninkrijk van God en zijn gerechtigheid'*.

'Kom heilige geest van inzicht en daadkracht, van ongeloof in het noodlot; kom geest van weerstand, dat wij nooit zullen buigen voor de feiten, ook al kunnen wij ze niet veranderen, nog niet'.

Om dat gebed in zichzelf levend te houden doen mensen vreemde dingen. Hongerstakingen, veertigdaagse vasten. Maar ook kaarsen opsteken, ten teken dat ze hopen op het licht, ook op hun eigen innerlijke licht. Hun armen ten hemel heffen, omdat ze haken naar het visioen; of plat op de grond gaan liggen, als om deze geschonden aarde met hun eigen lichaam te beschermen. Of ze kruipen op hun knieën de trappen op van een kathedraal, omdat ze wel de minste willen zijn in het koninkrijk, als het maar komt. Liefde die tot het uiterste gaat.

*Zevenmaal om de aarde te gaan
als het zou moeten op handen en voeten
zevenmaal om die ene te groeten
die daar lachend te wachten zou staan -
beroemde regels van Ida Gerhardt.*

6.

Bidden is dus niet vragen om van alles? Trouwens, dat heeft dan toch geen zin, als God niet ingrijpt? Nee, hij grijpt niet in; maar hij werkt wel op jou in, als je zint op zijn heilige geest, je zinnen zet op zijn Thora – zijn woorden zullen je vernieuwen.

En wat dat vragen om van alles betreft: bidden om het welslagen van een rijexamen of zoiets is verwend gezeur. Maar vragen om de genezing van een doodziek kind? Hij grijpt niet in. Maar hij werkt wel op ons in – misschien loutert en verlicht zo'n gebed ons om zonder haat en wrok te kunnen leven met de dood zo vlakbij.

Dus bidden wordt niet verhoord? Wie bidt om heilige geest, ontvangt heilige geest. Het levenslicht niet haten, het geluk van anderen niet vernielen, uit wraak, niet doden, dat is heilige geest.

7.

Hij hoort, ziet, weet, zegt het bijbelse geloofsverhaal. *'Mocht het toch waar zijn dat Gij hoort'* - *'Vader, mocht het uw wil zijn...'* – de zinswendingen van de hoop. Je weet dat het onmogelijk is nog te genezen, maar niets is toch onmogelijk bij God. Dat is de tweespalt, de afgrond van de psalmen, uit die diepten wordt geroepen.

Dat roepen is onherleidbaar, het bestaat, haveloos roepen, het is als een natuurgebeuren. Wie het zinloos of zelfs psychotisch vindt, zal zijn gelijk wel halen, maar te ontkennen is het niet. In de psalmen is van dat roepen de echo te horen. Wat wordt er geroepen uit de diepte? Kreten, wartaal, met daarin één woord, één onbewijsbare aanroep: jij.

De bijbel is het verhaal over een God die vriend is. *'En daar sprak Mozes met God, van aangezicht tot aangezicht, zoals een man spreekt met zijn vriend'* (Exodus 33:11). Een God bij wie je midden in de nacht op de luiken mag rammen; die mensen uithoudt, die ze niet als vliegen van zich afslaat.

De auteurs van dit verhaal hebben een relatie geconcipieerd, *'geschouwd'*, waarin de een de ander totaal en zonder ophouden en zonder restrictie mag aanroepen, en onder al die aanroepingen bezwijkt de ander niet. Een bovenmenselijke relatie? Egyptische, Babylonische, Griekse en Germaanse goden laten zo niet met zich doen. Sommige mensen wel. In een joods, chassidisch lied, door Martin Buber opgetekend, wordt de ruimte van die relatie gepeild:

Waarheen ik ook ga – Jij!

Waar ik ook sta – Jij!

Alleen maar Jij, en weer Jij en altijd Jij!

Jij, Jij, Jij!

Als het me goed gaat – Jij!

Als het mij pijn doet – Jij!

Alleen maar Jij en nog eens Jij en altijd Jij!

Jij, Jij, Jij!

Hemel – Jij; aarde – Jij;

Boven – Jij; beneden – Jij;

Waarheen ik mij ook wend, aan ieder einde

Alleen maar Jij en nog eens Jij en altijd Jij!

Jij, Jij, Jij!

Hoe is dit te begrijpen? Het moet zo iets zijn als wat Nadjezda Mandelstam schrijft in de afscheidsbrief aan haar man Osip – ze heeft hem in jaren niet gezien, ze zoekt hem, niet wetend of hij nog leeft, ze schrijft: *'k denk de hele dag bij alles wat ik doe: voor jou, voor jou, voor jou.'*